

**Biblioteca ASTRA,
Corpul B**

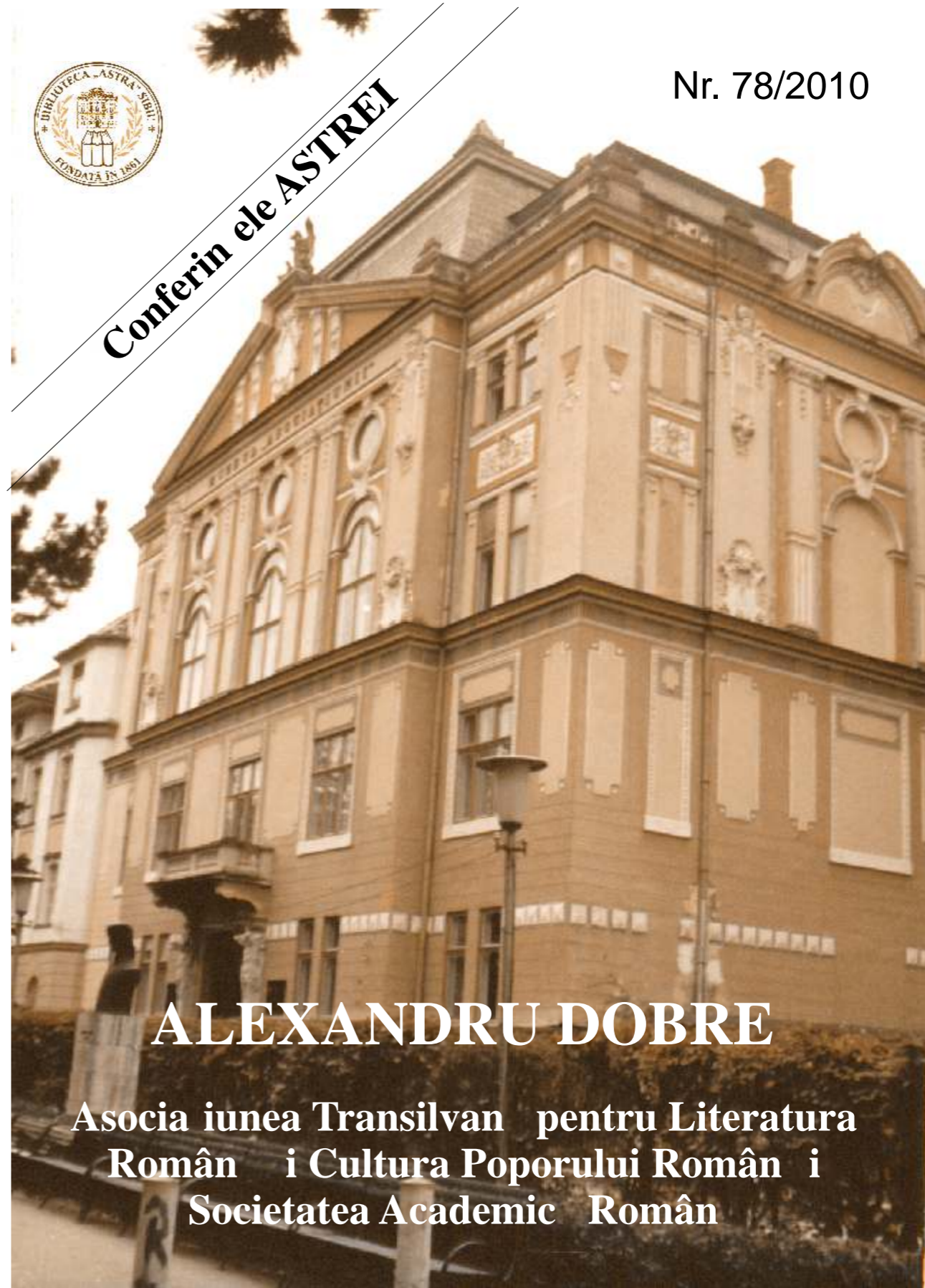

Foto: Daniela Rusu

Conferințele ASTREI

Nr. 78/2010

ALEXANDRU DOBRE

**Asociațiunea Transilvaniană pentru Literatura
Română și Cultura Poporului Român și
Societatea Academică Română**

BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ ASTRA SIBIU

Conferințele ASTREI:

Alexandru Dobre: *Asociațiunea Transilvană pentru Literatura Română și
Cultura Poporului Român și Societatea Academică Română*

Coordonatorul colecției: Onuc **Nemeș-Vintilă**
Grafică copertă: Daniela **Rusu**
Editor: Ioana **Butnaru**
Tehnoredactare: Delia **Brătuianu**

Lucrare realizată la tipografia Bibliotecii ASTRA
Tiraj: 15 exemplare

*Versiunea în format electronic a conferinței se află la Biblioteca ASTRA,
Compartimentul Colecții Speciale*

CONSILIUL JUDEȚEAN SIBIU
BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ ASTRA SIBIU

Str. G. Barițiu, nr. 5-7, cod 550178
Sibiu, ROMÂNIA
Tel.: +40 269 210551, +40 369 561731, fax: +40 269 215775
Web: <http://www.bjastrasibiu.ro>, e-mail: bjastrasibiu@yahoo.com

ISSN: 1843 - 4754

Din această serie au apărut conferințele:

Octavian Paler	<i>Autoportret într-o oglindă spartă</i>	1
Constantin Noica	<i>Eminescu – omul deplin al culturii românești</i>	2
Horia Bernea	<i>Evocat de: Andrei Pleșu, Sabin Adrian Luca, Ion Onuc Nemeș</i>	3
Rodica Braga	<i>Anul 2000. Simple exerciții de sinceritate</i>	4
Mircea Braga	<i>Întoarcerea ex- librisului</i>	5
Ion Agârbiceanu	<i>Către un nou ideal – 1931 –</i>	6
Ion Agârbiceanu	<i>Necesitatea din care a răsărit <<ASTRA>></i>	7
Inaugurarea Bibliotecii ASTRA, Corpul B, 1 ianuarie 2007	8
Pr. acad. Mircea Păcurariu	<i>– Mitropolitul Andrei Șaguna – 200 de ani de la naștere</i>	9
Ioan Lupaș	<i>Viața și activitatea lui Gheorghe Barițiu</i>	10
Victor V. Grecu	<i>Dreptul limbii</i>	11
Antonie Plămădeală	<i>A plecat și Constantin Noica</i>	12
Giovanni Ruggeri	<i>Muzeul de Icoane pe Sticlă din Sibiel</i>	13
Dorli Blaga	<i>În ciuda vremurilor de atunci, viața lui Blaga la Sibiu a fost frumoasă și luminoasă</i>	14

Octavian Goga	<i>La groapa lui Șaguna</i>	15
George Banu	<i>Actorul european</i>	16
Rita Amedick	<i>Podoabe pentru o sfântă a săracilor</i>	17
Basarab Nicolescu	<i>Întrebări esențiale despre univers</i>	18
Vasile Goldiș	<i>La mutarea bustului lui G. Barițiu în fața Muzeului Asociațiunii</i>	19
Eugen Simion	<i>Constantin Noica – arhitectura ființei</i>	20
Jan Urban Jarnik	<i>Un prieten sincer al poporului nostru</i>	21
Al. Dima	<i>George Coșbuc în Sibiu</i>	22
Octavian Goga	<i>Țăranul în literatura noastră poetică</i>	23
Răzvan Codrescu	<i>Doctorul Nicolae C. Paulescu sau Știința lui Scio Deum esse</i>	24
Victor V. Grecu	<i>Identitate. Unitate. Integrare – în spectrul globalizării</i>	25
Remus Rizescu	<i>Compozitorul slovac Jan Levoslav Bella și Sibiul</i>	26
Teodor Ardelean	<i>Limba înainte de toate și în toate</i>	27
Andrei Șaguna	<i>Românii s-au zbatut mai mult pentru limbă decât pentru viață</i>	28
Andrei Bârseanu	<i>Asociațiunea nu va face literatură și știință, ci numai va sprijini literatura și știința</i>	29
Iuliu Moldovan	<i>Problema Munților Apuseni</i>	30

Ion Duma	<i>Eminescu și românii din Ungaria</i>	31
Vasile Ladislau Pop	<i>„Luptele politice nu numai că ne-au răpit timpul, dar au înstrăinat frați de către frați”</i>	32
Vasile Ladislau Pop	<i>“Numai lumina, numai cultura ne poate mântui: cultura și lumina trebuie să ne dea putere în brațe, ca să ne știm apăra viața, și minte și înțelepciune spre a ne ști conserva și înmulți cele trebuincioase întru susținerea vieții”</i>	33
Vasile Ladislau Pop	<i>«(...)În loc de a trage unii într-o parte, alții în alta, în loc de a lucra unii spre stricarea și slăbirea altora ca să ne ridicam persoanele noastre (...)»</i>	34
Sebastian Stanca	<i>Pastelele lui Alecsandri</i>	35
Andrei Bârseanu	<i>„Oamenii mari se cunosc după seriozitatea cu care tratează chiar și lucrurile mici”</i>	36
Andrei Șaguna	<i>„Suntem fiii unei patrii umane, culte și constituționale”</i>	37
George Barițiu, Iacob Bologa	<i>“Nici unu poporu care nu cultiva artile si industri'a, nu are dreptu a se numerá între poporale civilisate”</i>	38
Acad. Radu P. Voinea	<i>Asociațiunea a avut un rol important în realizarea unității spirituale și naționale a tuturor românilor</i>	39
Vasile Ladislau Pop	<i>„Asociatiunea nutrește și conservă spiritul național, cultivă și conservă limba și prin aceasta existența națională”</i>	40

Iacob Bologa, dr. D. P. Barcianu	<i>Înființarea unei școli române de fete în Sibiu</i>	41
Iacob Bologa	<i>Numai dezvoltarea facultăților spirituale, numai luminarea minții, numai cultura cea adevărată, norocesc, fericesc pe om, va noroci și va ferici pe poporul român</i>	42
Iacob Bologa, dr. D. P. Barcianu	<i>Asociațiunea pentru înaintarea în cultură a femeii române</i>	43
Iacob Bologa	<i>Poporul român singur prin cultură poate să se înalțe la acea vază și demnitate care l-ar putea mântui de nenumăratele rele ce-l apasă</i>	44
Iacob Bologa	<i>Asociațiunea este de nespus folos nu numai pentru români ci și pentru popoarele conlocuitoare</i>	45
George Barițiu	<i>Raport general asupra stării Asociațiunii, 1889 ...</i>	46
Antonie Plămădeală	<i>Darul Asociațiunii către poporul român</i>	47
Ioan Mariș	<i>Lucian Blaga și Cercul Literar de la Sibiu</i>	48
Ioan Mariș	<i>Lucian Blaga și Cercul Literar de la Sibiu</i>	49
Elena Macavei	<i>Rolul Asociațiunii ASTRA în emanciparea femeii și educația copiilor</i>	50
Ioan Mariș	<i>Lucian Blaga și Emil Cioran (între afinitățile afective și refuzurile selective)</i>	51
Ștefan Pascu	<i>Rolul național-cultural al ASTREI</i>	52

Andrei Șaguna	<i>Munca este onoarea și reputația cea mai mare a omului</i>	53
Timotei Cipariu	<i>Școlile elementare sunt fundamentul culturii naționale și a literaturii naționale</i>	54
Timotei Cipariu	<i>Două gimnazii pentru înaintarea culturii naționale la Năsăud și Blaj</i>	55
Timotei Cipariu	<i>Cauzele naționale, prin bărbați energici, capabili de orice sacrificiu</i>	56
Cristofor I. Simionescu	<i>Astra și Țările Române</i>	57
Mihai Sofronie	<i>Vasile Stroescu, un filantrop aproape uitat</i>	58
Matei Pamfil	<i>Andrei Bârseanu și Asociațiunea</i>	59
Matei Pamfil	<i>Mitropolitul Andrei Șaguna și Asociațiunea</i>	60
Elena Macavei	<i>Călătorie în China</i>	61
Elena Macavei	<i>Glume, anecdote în publicațiile ASTREI</i>	62
Caius Iacob	<i>Matematica românească de la Gheorghe Lazăr la Traian Lalescu</i>	63
Nicolae Nicoară-Horia	<i>Schiță de portret - Atanasie Marian Marienescu –</i>	64
Tatiana Benchea	<i>Creativitatea, izvor de energie</i>	65
Sergiu Găbureac	<i>Crizele și biblioteca publică</i>	66
Mihai Racovițan	<i>Sibiul în anul evenimentelor decisive – 1918</i>	67

Mihai Racovițan	<i>Rosturile Sibiului în revoluția română din Transilvania de la 1848-1849</i>	68
Antonie Plămădeală	<i>ASTRA – Ctitorii și ctitoriile ei</i>	69
Vasile Avram	<i>Sensuri bipolare în poezia lui Blaga</i>	70
Vasile Avram	<i>Ritual pentru Noica</i>	71
Vasile Avram	<i>Codul Eminescu</i>	72
Vasile Avram	<i>Modelul Cioran</i>	73
George Barițiu	<i>Unul din scopurile principale ale școlilor de fete este să împuțineze urmările triste ale blestemului care se numește lux, vanitate omenească, dacă nu le poate paraliza cu totul</i>	74
George Barițiu	<i>Meritul Asociațiunii constă în admirabila sa influență morală care o pătrunde în toate fibrele poporului nostru</i>	75
Diana Câmpan	<i>Constantin Noica – restituri</i>	76
Diana Câmpan	<i>Aventura adevărului fără de sfârșit în cultură; Cultura – o utopie asumată</i>	77
Alexandru Dobre	<i>Asociațiunea Transilvană pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român și Societatea Academică Română</i>	78

ALEXANDRU DOBRE

**ASOCIAȚIUNEA TRANSILVANĂ PENTRU LITERATURA
ROMÂNĂ ȘI CULTURA POPORULUI ROMÂN ȘI
SOCIETATEA ACADEMICĂ ROMÂNĂ***

În diferite prilejuri, inclusiv în atât de eruditele comunicări prezentate astăzi, s-a subliniat, cu pătrunderea necesară, rolul și locul Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporului român și al Societății Academice Române, devenită Academia Română, în consolidarea spiritului de asociere și întărirea solidarității naționale a poporului român, în pregătirea condițiilor necesare, în plan științific, cultural și politic, pentru realizarea dezideratului secular de independență și înfăptuire a statului național unitar român.

Cele două instituții cultural-științifice și-au împletit atât de organic, de strâns, destinele, încât, la un moment dat, este foarte greu să trasezi anumite delimitări, să separi contribuția uneia de a celeilalte la efortul național de propășire politică, economico-socială și cultural-științifică a poporului nostru, vremelnicește despărțit, vremelnicește aflat sub sceptru străin, dar hotărât să-și

* Academia Republicii Socialiste România, Secția de Științe Istorice, Societatea de Științe Filologice din R.S. România, Filiala Sibiu – ASTRA 1861 – 1950 Asociațiunea Transilvană pentru literatura română și cultura poporului român: 125 ani de la înființare, Sub redacția Dr. Victor V. Grecu, Sibiu, 1987, p. 53 – 60.

6..... Conferințele Bibliotecii ASTRA

strângă rândurile, să-și unească efortul și să-și consolideze voința și tăria în suprema sforțare ce trebuia făcută pentru a întâmpina bine pregătit evenimentele ce se apropiau, momentul când, prin propria-i jertfă de sânge, trebuia să-și cucerească dreptul de a păși în rândul popoarelor demne și libere ale Europei.

În atingerea scopului final, același pentru ambele instituții, același pentru toți românii, ASTRA și Academia au acționat în mod unitar, desfășurând activități similare, completându-se și sprijinindu-se reciproc, specializându-se în unele direcții – în funcție de împrejurări și obiectivul imediat, de resursele material-financiare, de cadrul politic intern și extern propriu fiecăreia dintre țări, de pregătirea și capacitatea profesională a membrilor, de profilul fiecăreia dintre ele, profil care, cu timpul, a început să capete un contur tot mai distinct.

Dar, în primii ani mai ales, acest contur deosebit nu se profila cu atâta claritate, fapt explicabil prin rolul de Academie pe care și l-a asumat, pe care a trebuit să și-l asume ASTRA în primii ani ai existenței sale, până la înființarea Societății Academice și intrarea activității acesteia din urmă pe făgașul ce-i era destinat.

Fără îndoială, cea mai trainică punte de legătură între cele două societăți, atât sub aspectul succesiunii și continuității preocupărilor, cât și sub acela al profunzimii acestora și al duratei lor, se realizează prin atenția acordată cultivării limbii române, a păstrării nealterate a structurii și fondului său original, a elaborării, într-o concepție unitară și de toată lumea împărtășită și acceptată, a instrumentelor fundamentale: *ortografia, gramatica și dicționarul limbii române*.

Membrii celor două societăți se disting și își câștigă merite de netăgăduit prin emoționanta iubire pentru «*dulce maica noastră limba*

română », prin elogiul cald și respectul cu care este înconjurată limba maternă, prin sublinierea categorică, cu fiecare ocazie, a rolului determinant al acesteia în păstrarea ființei etnice, a caracterului latin-roman, a asigurării unității poporului român, în pofida tuturor vicisitudinilor istoriei, a migrațiilor, năvălirilor, cuceririlor temporare sau de mai lungă durată, a încercărilor ușor învăluite sau deosebit de brutale de deznaționalizare, a tot soiul de influențe venite sau primite din exterior.

Iată-l pe Timotei Cipariu mărturisind acest crez comun tuturor românilor: « *Însă din toate aceste ruine, providența ne-a conservat încă, în aceste dureri cumplite, un tezaur neprețuit, [pe] care nu ni l-au putut răpi nici sabia învingătorului, nici cruzimea tiranului ce domnea peste corpurile noastre, nici puterea fizică, nici politica infernală -, un tezaur născut cu noi de la țâțele maicii noastre, dulce ca sărutările măicuțelor când ne aplecau la sânul lor; tezaur mai scump decât viața; tezaur care, de l-am fi pierdut, de l-am pierde, de vom suferi vreuna dată ca cineva, cu puterea, au cu înșelăciunea, au cu momela, să ni-l răpească din mâinile noastre, - atunci mai bine, mai bine să ne înghiță pământul de vii; să ne adunăm la părinții noștri cu aceea mângâiere că nu am trădat cea mai scumpă ereditate, fără de care nu am fi demni de a ne mai numi fiii lor: limba românească!* »¹ Am reprodus acest tulburător pasaj, un adevărat legământ de credință, din cuvântarea rostită de părintele filologiei române la ședința inaugurală a ASTREI: 23 oct. 1861.

La rândul său, Ștefan Golescu, reprezentantul guvernului Principatelor Unite Române la solemnitatea inaugurării Societății Academice, atrăgea atenția că... « *nu poate fi dorință mai legitimă și mai iertată pentru membrii*

1 În actele privitoare la Urzirea și înființarea Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporului român, date la tipar de însăși Asociațiunea, Sibiu, în Tipografia diecesană, 1862, p.86 – 87.

8..... Conferințele Bibliotecii ASTRA

aceleiași națiuni, ori cum Dumnezeu ar fi despărțit-o politicește, decât de a-și cultiva limba națională, tezaur pre care nu este putere să-l iee de la un popor ». « În această sală – își continua Ștefan Golescu înflăcăratu-i îndemn -, în care cel mai mic adornament vorbește inimii și minții, și în această zi, în care vorbesc inimile tuturor românilor, ce v-ar putea zice guvernământul României, ce nu ar fi deja în inima domniilor voastre? În aceste inimi cetim acea dorință ca Societatea literară să nu uite nici un minut că depozitul sacru primit de la străbuni, limba, trebuie să-l lăsăm posterității române despulberat și poleit, cum se despulberă și se poleiește o sculă străbună, dar întreg și intact. Reprezentanți ai limbii române din toate unghiurile, pe unde Traian și Aurelian au plantat vulturii Romei, cugetați mai ales cu îngrijire d-a nu despărți prin limbă pre popor de clasele culte; căci limba nu este a unei clase, ci a națiunii; și separarea limbii ar fi un germene cu mult mai fatal decât relele ce aveți a combate astăzi »¹.

Nu mai puțin importante în stabilirea filiației și obiectivelor comune ale celor două instituții sunt preocupările pentru istoria patriei, pentru punerea în valoare a ideilor și operei corifeilor Școlii Ardelene, în sfârșit, grija pentru o mai îndeaproape cunoaștere a tezaurului culturii materiale și spirituale de factură populară.

În articolul programatic, Culegere de documente istorice, publicat în primul număr al Transilvaniei, George Barițiu își dezvăluie intenția de a acorda scrierilor istorice toată atenția cuvenită deoarece, notează el, « ... ne suntem datori nouă înșine a îmbrățișa cu toată căldura orice produse istorice ies la lumină în timpul nostru mai ales cu scop de a împlini lacunele și a

1 În « Annalile Societății Academice Române ». Tomu I. Coprinde sesiunile anilor 1867, 1868 și 1869, București, Tipografia națională, 1869, p. 12 – 13.

revărsa lumina binefăcătoare preste întunecimea secolilor... ». De aceea, precizează în continuare marele nostru istoric și om politic: « *Subscrisul din partea sa promite că (...) oricând îi va rămânea spațiu deschis, totdeauna va publica documente istorice, pericope din unele cronice necunoscute în cercuri mai mari de lectori, monografii, bibliografii și alte asemenea, care vor servi spre a ilustra o parte sau alta a istoriei noastre... »¹*

În același articol programatic, George Barițiu avansa o teză cu privire la rolul instructiv-educativ al istoriei pe care, însă, cu toată importanța sa, o notează doar în fugă: « *Mulți cred că popoarele nu învață din istorie. Eu încă cred așa, însă cu aplicare la popoarele de care până acum nu a îngrijit nimeni ca să învețe istoria și mai de aproape istoria patriei lor ».*

Această idee, deosebit de prețioasă, și, mi-aș îngădui, încă modernă, va fi reluată, aprofundată și expusă pe larg sub cupola Societății Academice Române, în ședința din 7 septembrie 1870, când, prezentând comunicarea *Despre istoria mai nouă și mai ales despre istoria anilor 1848 și 1849*, George Barițiu face și următoarea reflecție: « *Încât pentru poporul românesc, este de datoria bărbaților săi, atât a celor de stat, cât și a acelor care s-au devotat literelor și științelor, a purta de grijă cu tot adinsul, ca el să-și cunoască istoria sa bine și să tragă învățăturile cele mai salutare dintr-însa. Eu adică nu sunt de opinia acelor care susțin că popoarele nu ar învăța nimica din istoria lor. Firește că nu vor învăța nimic dacă nu va purta nimeni grija ca generațiunile, după cum și succed unele la altele, să și învețe una de la alta; iară să nu fie lăsate a cade întru întuneric în umbra morții. Se mai poate iarăși întâmpla ca istoria cutărui popor să se propună și învețe cu totul*

1 În Transilvania. Foaia Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporului român », anul I, nr.1, din 1 ianuarie 1868, p.10 – 11.

10..... Conferințele Bibliotecii ASTRA

falsificată, prin care generațiunile să fie aruncate de timpuriu pe căi rătăcite, să fie oareșcum amețite într-atâta încât să nu mai știe ce au să creadă de sine și de antecesorii lor, de viața lor politică, națională, religioasă. Când un popor are nefericirea de a fi înveninat, cum am zice, cu plastografii istorice, atunci el poate veni pe tot momentul în pericol de a-și pierde credința în individualitatea sa politico-națională, în puterile sale, în viitorul său. Să dăm în mâinile poporului, și mai ales ale generațiunilor care se succed nouă, istoria patriei, a națiunii și a bisericii, scrisă de bărbați nu numai erudiți, ci și pătrunși de onoarea pentru adevăr, prin urmare și nepărtinitori, care adică disprețuiesc minciuna și țin de o crimă rușinătoare a linguși sau pe individ, sau pe un popor întreg, ci din contra, după cum unul sau altul a făcut bine sau rău, îi aplică criteriile moralei curate și ale dreptății, și așa îl judecă. Din ziua în care se va da poporului istoria sa scrisă bine, el va și începe a învăța din ea spre mântuirea sa și a patriei sale »¹.

Așa cum am arătat, acest pasaj din comunicarea prezentată de Barițiu la Academie este dezvoltarea unei idei publicată mai întâi în Transilvania. Și tot în Transilvania, George Barițiu, cu generozitatea ce-i este caracteristică, va mai face și o altă reflecție, într-o modestă notă, *De la redacțiune*, publicată la 15 decembrie 1869: «*Dară oare ce să zicem noi despre istoria noastră specială? Falsificată și profanată este ea de mâini sacrilege mai peste tot. Nu noi o am falsificat, nici profanat, că nouă nu ne fusese iertat nici a o scrie, nici a o învăța; acum însă, către finea acestui secol, Europa ni-o va cere de la noi, iară nu de la alții, pe noi ne va întreba: Cine sunteți voi? De unde ați venit?*

1 În *Annalile Societății Academice Romane*. Sesiunea anului 1870. Tomu III. București, Noua Typographie a laboratorilor romani, 1871, p. 150 – 151; în continuare: *Anale*, III (1870) p.

Unde ați fost dispărut întru atâta, încât secolii întregi nu v-am mai auzit de nume? Narați-vă istoria voastră, ca să vă auzim și noi ».¹

Ideea este reluată de Barițiu în partea finală a comunicării academice despre care am vorbit, unde accentul este pus pe rolul științei istorice în afirmarea drepturilor și aspirațiilor inalienabile ale poporului român la independență și unitate națională: « *Studiul istoriei patriei și a națiunii – susține pe bună dreptate George Barițiu – este pentru națiunea românească una din condițiile esențiale de viață. Dacă limba unei națiuni se numește cu tot dreptul al ei suflet, apoi istoria ei este acel mijloc minunat prin care se manifestă viața sa națională, ea este diploma de legitimațiune cu care un popor se prezintă în societatea și în concertul celorlalte popoare. Cine sunteți voi? De unde ați venit? Care sunt faptele și meritele voastre în serviciul umanității? Care sunt drepturile voastre în partea Europei în care locuiți? Răspundeți-ne ca să fim în stare de a combina la viitorul vostru, la dreptul și competența voastră de a șede ca națiune și ca stat în mijlocul nostru și alătura noastră. La toate acestea și alte întrebări de natura acestora se poate răspunde numai cu istoria în mână »².*

Ca urmare, revista Transilvania va acorda un foarte larg spațiu publicării documentelor istorice, a unor fragmente din cronicile mai puțin cunoscute, a scrisorilor particulare cu caracter documentar. În sfârșit, aici vor fi reproduse integral mai toate comunicările prezentate de George Barițiu la Societatea Academică Română, comunicări ce vor fi tipărite în paralel și în Analele Societății sau în Memoriile acesteia. Programul de cercetare și elaborare a istoriei patriei și instituțiilor sale, formulat, așa cum am văzut, de

1 În Transilvania, anul II, 1869, nr.24, din 15 decembrie, p. 294.

2 Anale, III, 1870, p. 158.

12..... Conferințele Bibliotecii ASTRA

Barițiu, va fi larg împărtășit și la Academie, care tipărește documente, cronici, a lui Miron Costin de pildă, operele lui Cantemir, istoria lui Hurmuzachi, documentele din colecția acestuia și încă multe alte lucrări de importanță vitală pentru cunoașterea cât mai completă a trecutului neamului nostru.

Dacă cineva ar avea curiozitatea să analizeze cu atenția cuvenită programul științific propus de George Barițiu la înființarea ASTREI, ar constata cu surprindere, o surpriză plăcută, firește, că toate subiectele prevăzute în cele 15 puncte au fost, pe cât posibil, abordate, fie la ASTRA, fie la Academie, fie la ambele societăți. Iată de ce, cercetarea activității științifice a uneia dintre instituții, fără o raportare directă și insistentă la activitatea celeilalte nu numai că ar fi realmente imposibilă, dar ar duce la concluzii false, eronate.

Dacă acestea sunt concluziile la care am ajuns în ceea ce privește raporturile, sub aspect științific, programatic, dintre cele două societăți cultural-științifice românești nu este mai puțin adevărat că paleta acestora, a relațiilor, este mult mai largă, mai cuprinzătoare, putând fi depistată atât în plan vertical cât și în plan orizontal. Vom încerca, de aceea, să deschidem o nouă secțiune a investigațiilor noastre prezentând unele secvențe, de data aceasta vizând latura aparent formală a problemei, dar, după opinia noastră, la fel de importantă și, prin evidența faptelor, cu atât mai convingătoare.

Deși actul oficial al înființării Asociațiunii transilvane poartă pecetea anului 1861, iar cel al Societății Academice pe cea a anului 1866, temeiul celor două instituții a fost pus totuși în anul 1860. Așa cum ne-o mărturisește Andrei Șaguna, primul președinte al înaltului așezământ, problema înființării ASTREI a fost discutată, pentru întâia oară, în anul 1860 în cadrul Comisiei ortografice convocată de guvernul de la Viena: «*Întraccea, precizează Șaguna, fiind la guvernul țării o comisiune conchemată din bărbații cei mai*

renumiți literați ai națiunii noastre, spre a-și da părerea în lipsa limbistică, acești bărbați, bravi în literatură și în tot ce privește la binele obșteșc, au dezbătut între sine și treaba înființându-ne noastre asociațiuni... »¹

În același an 1860, la București, își desfășura activitatea o comisie instituită de Vodă Cuza și ministrul de atunci al Instrucțiunii publice, Vasile Boerescu, cu sarcina de a compune un « *proiect de statute pentru societatea academică* »². Deși, în principiu de acord cu înființarea proiectatei societăți academice și convins de necesitatea și utilitatea ei, Alexandru Ioan Cuza amână, din considerente de oportunitate politică, semnarea actului oficial « *adăstând timpuri mai bune* », cum se exprima V. A. Urechia; consului străini acreditați la București nu agreează ideea, văzând în ea un pericol pentru însăși siguranța opririi în continuare a românilor aflați sub sceptrul imperiilor lor.

În aceste condiții, conducătorii ASTREI simt nevoia extinderii activității, imprimării acesteia a unui profil academic, mai cuprinzător, cu o rază de acțiune mult mai largă decât cea prevăzută inițial, ceea ce explică și motivează propunerea din 1862 a lui Barițiu de a se înființa în cadrul ASTREI secțiunea filologică, istorică și fizico-naturală a lui Gavril Munteanu de a se trece la elaborarea Dicționarului limbii române ș.a.m.d.

Urmare a împrejurărilor și condițiilor material-financiare, această formulă nu va da deplină satisfacție, dar ea va fi preluată integral și dezvoltată, constituind axul principal pe care s-a clădit, de la bun început și până astăzi, întreaga structură a Academiei Române. Aceasta este una dintre primele și cele mai temeinice explicații ale rapidității, ale timpului extrem de scurt – numai câteva zile – în care a fost elaborat și prezentat proiectul de Statute al

1 Actele privitoare la Urzirea..., p.45.

2 În Instrucțiunea publică, noiembrie, 1860, p. 321.

14..... Conferințele Bibliotecii ASTRA

Societății Academice Române. La 8 august 1867, la propunerea lui V. A. Urechia, se alege comisiunea pentru elaborarea proiectelor de statute, alcătuită din Alexandru Hurmuzachi, Timotei Cipariu, August Treboniu Laurian, V. A. Urechia, Ion Heliade Rădulescu și George Barițiu. Hurmuzachi nu este prezent, iar Heliade nu participă efectiv la lucrările comisiei. Sarcina a căzut, așadar, pe umerii lui Timotei Cipariu, vicepreședinte al ASTREI și, acum, și vicepreședinte al Societății Academice, pe umerii lui George Barițiu, secretar prim al ASTREI, ai lui August Treboniu Laurian și V. A. Urechia.

George Barițiu și T. Cipariu elaboraseră, separat, în 1860 proiecte de statut pentru ASTRA, primul formulând și propunerile din 1862 cu privire la cele trei secțiuni; Laurian condusese Comisia de la București, din 1860, în proiectele de statut ale căreia figurau, de asemenea, cele trei secțiuni, iar V. A. Urechia ca ministru ad-interim la Instrucțiunea publică în Moldova, iniția, tot în 1860, înființarea Societății Academice cu un regulament aproape asemănător celui adoptat oficial în 1866.

Să mai notăm încă un fapt, la fel de semnificativ: între membrii fondatori ai Societății Academice Române, numiți în anul 1866 de guvernul de la București, se numără și Iosif Hodoș, Timotei Cipariu, Gavril Munteanu, George Barițiu și Andrei Mocioni. Toți aceștia sau aproape toți participaseră efectiv la constituirea ASTREI și figurează pe lista primilor membri ai reuniunii învățate a Transilvaniei. Fără a intra în detaliu am dori să reținem că pe lista membrilor activi, corespondenți sau onorari ai Academiei figurează la loc de cinste numele celor mai ilustre personalități ale ASTREI: Andrei Bârseanu, Augustin Bunea, Athanasie Marian Marienescu, Ioan Micu Moldovan, Nicolae Poponea, Ioan Pușcariu, Pavel Vasici, Iosif Vulcan, Sava Popovici Barcianu, Zaharia Boiu, Zenovie Pâclișanu, Visarion Roman, Ioan Lapedatu, Iacob Mureșianu, Grigore Silași, Andrei Șaguna, ș.a.m.d. Această

listă de nume, care, din motive lesne de înțeles, nu este completă, dovedește că Asociațiunea Transilvană pentru literatura română și cultura poporului român a îndeplinit și rolul de prim selector, de verificare și afirmare pentru viitorii academicieni, după cum Academia furniza ASTREI, în aceleași condiții, un mare număr dintre membrii săi de onoare.

În sfârșit, un ultim fapt, de o cu totul altă natură dar circumscriindu-se în aceiași parametri.

După cum știm, la începuturile sale mai ales, Societatea Academică a trecut prin momente grele, foarte grele chiar, fiind la un pas de auto-dizolvare. Dificultățile erau de natură material-financiară. La acestea s-au adăugat unele atacuri destul de dure, periculoase chiar, venite din afara instituției. Se adaugă apoi unele presiuni externe. Consulul unei puterini străine la București raporta guvernului său convingerea că « ... scopul așa numitei Societăți literare este apropierea elementelor populare și răspândirea între românii de peste hotare a ideilor și învățăturilor agenților democratici din Principate ». ¹ Guvernul Brătianu este supus unor așa de puternice presiuni din exterior încât nu mai îndrăznește să aprobe convocarea sesiunii anului 1868, a Societății Academice, deși numai cu un an înainte inaugurarea acesteia cunoscuse proporțiile unei adevărate manifestări a unității naționale. Numai intervenția energetică a domnitorului a determinat guvernul să convoace totuși Societatea.

În sfârșit, tot acum sunt obligați să-și prezinte demisia Alexandru Hasdeu, Ștefan Gonata, Ioan Străjescu.

Deși cu același efect distructiv și în același context intern și extern neprielnic, demisia lui Titu Maiorescu își are alte rațiuni, alte motivații.

1 Liviu Marian, Alexandru Hasdeu și Academia Română, în Academia Română, « Memoriile Secțiunii literare », seria III, tomul VI, București, 1932 – 1934, p.24.

16..... Conferințele Bibliotecii ASTRA

În aceste momente de mare gravitate, revista Transilvania și, implicit, ASTRA, intervine cu toată energia în sprijinul mai tinerei sale surate publicând, la 15 august 1869, articolul redacțional Societatea Academică din București al cărui început este următorul: « *Precum în anul trecut nu ne ocupăm în coloanele acestei foi mai nicidecum cu Societatea Academică Română, întocma eram determinați a urma din partea redacțiunei și în anul acesta. Credeam adică, cum că ne-ar fi fost peste puțină a vorbi cât mai puțin despre activitatea sau neactivitatea din anul 1868 a membrilor Societății Academice Române, fără ca să nu fim constrânși a descoperi batjocura și insulta morală la care fu supusă acea Societate în anul trecut, atât din partea unor membri ai săi, dintre care unul își și dete dimisiunea, cât și din partea altor « patrioți literați » și neliterați. Într-aceea, văzând noi că alte foi periodice românești simt mare plăcere a se ocupa de numita societate și că doresc a fi informați bine despre activitatea ei, observând însă, totodată, că mai toate foile periodice câte au vorbit până acuma despre Societatea Academică, se află în neștiință despre cumplitele cabale țesute asupra Societății Academice Române și despre amenințarea atât din afară, cât și din lăuntru a vieții acelei Societăți, rugăm pe toți românii de bună credință și luminați pe atâta încât să cunoască ce înseamnă pentru un popor una societate științifică, ca să binevoiască a mai fi cu puțină răbdare de câteva săptămâni când apoi sperăm că se va descoperi adevărul în toate golătatea sa. Deocamdată fie de ajuns a ne însemna numai unele fapte complinite din anul trecut »¹.*

Din acest moment, George Barițiu și publicația Asociațiunii transilvane își asumă sarcina de a informa corect și amănunțit asupra activității Societății

1 Transilvania, an II, 1869, nr.16, din 15 august, p. 186

Academice, informări destinate nu numai propriilor săi cititori, ci și întregii prese de bună credință din Transilvania, din Banat și Bucovina, din toate țările locuite de români. Revista Transilvania își are meritul de a fi reflectat permanent și obiectiv activitatea forului academic al țării, de a fi o cronică deosebit de prețioasă a acesteia. Apărute din necesități obiective, înființate în condiții identice, având aceeași orientare fundamentală către cultivarea limbii române și promovarea istoriografiei naționale, sprijinindu-se, completându-se și suplinindu-se reciproc, păstrându-și cu toate acestea, caracterele definitorii distincte, Asociațiunea transilvană pentru literatura română și Societatea Academică Română vor colabora strâns, oferind un exemplu pilduitor în acest sens, își vor uni forțele și destinele în lupta măreață pentru libertate și unitate națională, luptă pe terenul căreia își vor câștiga merite de necontestat, merite pe care, cu emoția și respectul cuvenite, le cinștim astăzi aducându-le piosul nostru omagiu de profundă și aleasă recunoștință.